

7.8.2025

Akavan hallitus 12.8.2025 (hyväksytty Akavan hallituksessa 10.6.2025):

Akavan budjettiriihikannanotto

Akavan budjettiriihikannanotossa esitetään erityisesti sellaisia asioita, joista voidaan tehdä hallituksen budjettiriihessä taloudellisia päätöksiä vuoden 2026 valtion talousarvioesitykseen.

Valtiovarainministeriön kesäkuussa julkaiseman taloudellisen katsauksen mukaan Suomen talous kasvaa hitaasti. Vuoden 2025 kasvuluku on 1,0 prosenttia. Lähivuosinakin talouskasvun arvioidaan yltävän vain 1 ½ prosentin tuntumaan. Talouskasvua varjostaa erityisesti Yhdysvaltojen kauppapolitiikka. Työllisyys paranee hitaasti, vasta ensi vuonna.

Petteri Orpon hallitus päätti puoliväliriihessä merkittävästä verojen keventämisestä. Ansiotulojen verotukseen tehdyt mittavat kevennykset vastaavat osin Akavan tavoitteita.

Valtiovarainministeriössä arvioitiin veronalennuspäätöksiin liittyneet itserahoitusasteet korkeiksi. Siitä huolimatta puoliväliriihessä tehtiin mittavia sopeutustoimia. Ne kohdistuivat erityisesti korkeakoulujen määrärahoihin sekä uusiin leikkauksiin kuntien valtionosuuksissa ja valtionhallinnon voimavaroissa. Henkilöstö on julkisella sektorilla entistä tiukemmalla. Valtiovarainministeri Riikka Purran budjettiehdotuksessa esitetään kuitenkin kuntien valtionosuusleikkauksia ja Opetushallituksen lakkautusta ja toimintojen siirtoa osaksi opetus- ja kulttuuriministeriötä. Budjettiriihessä ei tule tehdä ainakaan uusia julkisen sektorin sopeutustoimia.

Puoliväliriihen päätöksistä kielteisoin oli työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen verovähennysoikeuden poistaminen. Päätös on kannanotto järjestäytymistä vastaan ja siten se voi heikentää työntekijöiden turvaa ja työmarkkinoiden vakautta. Hallituksen tulee luopua verovähennysoikeuden poistamisesta ja etsiä vastaavat säästöt muualta.

Puoliväliriihessä hallitus linjasi yhteisöverotuksen laskemisesta kahdella prosenttiyksiköllä vuonna 2027. Yhteisöveron alennus ei ole lyhyellä aikavälillä tehokas kasvua vahvistava toimi.

Valtiovarainministerin budjettiehdotuksessa esitetään tehtäväksi aiemmin toteutettujen yhdeksän miljardin euron sopeutustoimien lisäksi noin yhden miljardin euron lisäsopeutukset. Hallituksen tavoite vakauttaa julkisen talouden velkasuhde vaalikauden loppuun mennessä on perusteltu. Nyt ehdotetut uudet sopeutustoimet ovat kuitenkin suurelta osin haitallisia.

Akavan jo aikaisemmin ehdottama yritystukijärjestelmän kokonaisuudistus loisi kestävämpää pohjaa kasvun edellytysten parantamiselle ja yritysten uudistumiselle. Valtiovarainministerin yritystukien karsintaesitys oli pettymys niin sisällöltään kuin määrältään. Valtion T&K-rahoituksen 1,2 prosentin tavoitteen lykkäys vuoteen 2035 on myös Suomen kasvuedellytysten kannalta väärä linjaus. Akava Worksin lokakuussa julkaistavassa raportissa esitetään kattava selvitys yritystukijärjestelmän uudistamistarpeista.

7.8.2025

Hallitus tavoittelee kasvu- ja työllisyystoimilla 100 000 uutta työllistä. Tuoreimmat Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen sekä työ- ja elinkeinoministeriön työvoimatiedustelun tilastotiedot kertovat kuitenkin, että työllisyys on heikentynyt lisää ja työttömien määrä on edelleen kasvanut aiempiin kuukausiin verrattuna. Yli vuoden työttömänä olleita korkeakoulutettuja on nyt ennätyksellisen paljon.

Heikko työllisyystilanne ja kasvava työttömien joukko edellyttävät, että budjettiriihessä pitää tehdä vaikuttavia työllisyystoimia.

Akavan ratkaisuesitykset budjettiriiheen

Verotus

Puoliväliriihessä tehtiin merkittävä päätös keventää työn verotusta kaikilla tulotasoilla ja asettaa ylin marginaalivero 52 prosenttiin. Ansiotuloverotuksen indeksitarkistus jätetään tekemättä niillä tulotasoilla, joille ylimpien marginaaliverojen alentaminen kohdistuu. Seuraavina vuosina ansiotuloverotuksen veroperusteisiin tulee tehdä täysimääräinen inflaatiotarkistus ansiotasoindeksiin tai kuluttajahintaindeksiin mukaisena, jotta verotuksen kiristyminen voidaan estää. Akavan tavoitteena on, että tuloverotuksen perusteisiin tehtävät inflaatiotarkistukset säädetään tuloverolaissa.

Puoliväliriihessä tehtiin myös muita tuloverotukseen liittyviä päätöksiä, joista merkittävien oli työtulovähennyksen kasvattaminen. Akavan laskelmien perusteella 3 900–8 000 euroa kuukaudessa ansaitsevien akavalaisien verotus kevenisi vain erittäin vähän, lapsettomalla 0,1 – 0,2 prosenttiyksiköllä ja kahden lapsen parisuhteessa olevalla 0,25–0,35 prosenttiyksiköllä. Ensi vuonna toteutuvat työttömyysvakuutusmaksun huomattava nouseminen ja työeläkevakuutusmaksun rakenteellinen muutos merkitsevät kuitenkin sitä, että useimmilla akavalaisilla verotus yleensä kiristyisi. Laskelmiin eivät sisälly monille tärkeät työhuonevähennyksen ja työsuhdepyörän veroedun poistamiset.

Hallituksen tulee luopua työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen verovähennysoikeuden poistamisesta. Järjestöjen jäsenmaksut ovat tulonhankkimiseen ja tulonsäilyttämiseen liittyviä menoja, joihin pitää saada verovähennys. Akavan pyytämässä lausunnossa vero-oikeuden dosentti Timo Viherkenttä osoittaa, että tulonhankkimismenojen säättäminen vähennyskelvottomiksi olisi erittäin poikkeuksellinen verosanktio. Olisi myös jokseenkin mahdotonta rajata ne järjestöt, joihin jäsenmaksujen muutokset kohdistuisivat. Verovähennysoikeudesta luopuminen voisi merkitä myös sitä, että järjestöjen työmarkkinatoimintoja erotettaisiin organisatorisesti keinotekoisesti muusta toiminnasta. Vastaavat säästöt ovat löydettävissä myös muutoin. Akava esittää vaihtoehtoisiksi energiaverotukien vähentämistä, viiden prosentin lähdeveroa yleishyödyllisten yhteisöjen osinkotuloille ja yritysten edustuskulujen vähennyskelpoisuuden poistamista.

Hallituksen tekemillä veroratkaisuilla tyypillisillä akavalaisilla tulotasoilla verotus ei kevenyisi. Työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen verovähennysoikeuden säilyttäminen parantaisi palkansaajien taloudellista tilannetta. Budjettiriihessä hallituksen tulee tehdä muitakin toimia suomalaisten ostovoimakehityksen turvaamiseksi. Nyt kehitys jää vain maltillisten palkankorotusten varaan.

7.8.2025

Koulutus ja TKI-toiminta

Suomi menestyy huolehtimalla osaajista ja korkeasta osaamisesta. Suomella on perusteltu tavoite nostaa nuorten ikäluokkien koulutustasoa ja lisätä T&K-toimintaa. Tavoitteisiin pääseminen edellyttää pitkäjänteisyyttä. T&K-toiminnassa se saavutettiin parlamentaarisen valmistelun ja yhteisen sitoutumisen ansiosta. Koulutustason nostaminen 50 prosenttiin uhkaa jäädä toteutumatta, jos toimenpiteet eivät perustu laajapohjaiseen hallituskaudet ylittävään pitkäjänteiseen suunnitelmaan, joka olisi valmisteltu parlamentaarisesti. Budjettiriihessä tulee tehdä päätös suunnitelman valmistelemisesta.

Puoliväliriihen päätöksillä lisätään takamatkaa koulutustason saavuttamiseen. Korkeakoulujen perusrahoituksen leikkaaminen sekä opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalojen muiden leikkausten kohdentuminen korkeakoulutukseen tulee perua.

Puoliväliriihessä tehtiin myönteinen päätös pienimuotoisesta korkeakoulujen aloituspaikkojen lisäämisestä sekä erillisenä linjauksena kertaluonteinen panostus sadan miljoonan euron rahoituspaketista koulutustason nostamiseksi. Korkeakoulujen aloituspaikat tulisi rahoittaa kuitenkin täysimääräisesti, osana julkisen talouden suunnitelmaa (JTS).

Valtiovarainministerin budjettiehdotuksessa oli erittäin huonosti harkittu esitys yliopistojen indeksikorotusten jäädyttämisestä vuosiksi 2026 ja 2027. Ehdotus tulee kumota yliopistojen toimintaedellytysten turvaamiseksi.

T&K-rahoitusta kohdennetaan ilahduttavasti myös korkeakoulujen perusrahoitukseen. Korkeakoulujen perusrahoituksen kokonaisuuden leikkaaminen heikentää kuitenkin edellytyksiä saavuttaa T&K-tavoitteita. Myös osaajien määrän riittävyys on edellytys T&K-tavoitteiden saavuttamiseksi. T&K-rahoituslakia ei tule muuttaa, joten valtion T&K-rahoituksen 1,2 prosentin tavoite tulee saavuttaa vuoteen 2030 mennessä.

Jatkuva oppiminen

Puoliväliriihessä ei parannettu jatkuvan oppimisen edellytyksiä. Tämä oli pettymys, sillä erityisesti aikuiskoulutustuen lakkauttaminen on tehnyt valtavan aukon jatkuvan oppimisen mahdollisuuksiin. Kuluva vaalikauden aikana tulee valmistella uusi malli aikuiskoulutustuen tilalle. Heikko työllisyystilanne on lisäperuste sille, että budjettiriihessä pitää tehdä jatkuvan oppimisen lisäämisen toimia.

Työttömyysturva

Työttömien määrän kasvu ja työelämän nopeasti muuttuvat osaamistarpeet edellyttävät, että budjettiriihessä tulee tehdä linjauksia työttömien opiskelumahdollisuuksia edistämiseksi. Päätoimisen opiskelun kriteereitä pitää väljentää, jotta työttömyysturvan aikainen opiskelu voi lisääntyä ja työttömän edellytykset työllistyä voivat parantua.

7.8.2025

Hallitus teki puoliväliriihessä päätöksen työttömyysturvan yhdistelmävakuutuksen käyttöönotosta. Yhdistelmävakuutusta koskevan lainsäädännön valmistelu on tehtävä ripeästi niin, että se voidaan käsitellä kuluvan vuoden syysistuntokaudella.

Työllisyysuimet ikääntyneille

Selvityshenkilö Jari Lindström esitti maaliskuussa keinoja lisätä yli 55-vuotiaiden työllisyyttä. Niitä ei kuitenkaan puoliväliriihessä pantu toimeen. Selvityshenkilön ehdotuksista tulisi toteuttaa nopeasti ainakin työurasuunnittelun määräaikaikatsaukset.

Työhyvinvoinnin edistäminen

Akava on esittänyt toimenpiteitä työhyvinvoinnin parantamiseksi ja psykososiaalisen kuormituksen vähentämiseksi. Psykososiaalista kuormitusta koskevan asetuksen aikaansaaminen on välttämätöntä henkisen työhyvinvoinnin edistämiseksi. Valmistelun etenemistä tulee vauhdittaa budjettiriihessä.